

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

תולדות

(חלק כה שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת תולדות, כה חשו"ב כסלו, ה'תשפ"ו (א)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2025
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

Kehot Publication Society® and the Kehot logo are registered trademarks
of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

תולדות

מעשר אויך פון זאכן וועלכע זיינען פטור ממעשר.

עפ"ז איז אָבער תמוה: ווען עשו וואָלט בפועל מפרש געווען מעשר פון מלח און תבן וואָלט דאָס געקענט ווייזן אויף דקדוק במצות; אָבער באַם פרעגן ווי אַזוי מ'שיידט פון זיי אָפּ מעשר, איז ניט בלויז אַז דערמיט האָט ער ניט געקאָנט אויסנעמען ביי יצחק'ן, נאָר אדרבה, וואָרום די שאלה ווייזט גאָר אויף זיין עס־הארצות⁵ – אַז ער ווייס ניט הלכות מעשר!

נאָך מער: עשו האָט זיך דאָך געהאַט דעוועט ביי יצחק'ן אין שטוב אַ סך יאָרן פון זיין קינד־הייט און יוגנט; און אויב ער איז טאָקע אַזאַ וואָס זוכט צו זיין אַ מדקדק במצות – ווי ער האָט זיך גע־וואָלט אַרויסווייזן – האָט ער געוויס נאָכגעקוקט ווי יצחק איז מקיים מצות און האָט זיכער געדאַרפט באַמערקן אַז יצחק גיט ניט קיין מעשר פון מלח ותבן – היינט ווי אַזוי האָט ער געמיינט אויסנעמען ביי יצחק'ן מיט דער שאלה „היאך מעשרין כו"?

די תמי' איז נאָך גרעסער:

דער תוכן פון פרש"י זה (ווי עשו האָט געוואָלט באַווייזן יצחק'ן אַז ער איז אַ מדקדק במצות) שטייט סיי אין תנחומא⁶ און סיי אין בראשית רבה⁷. אין תנחומא שטייט עס מיט אַ שינוי לשון⁸, אַז עשו האָט געפרעגט יצחק'ן „מהו

א. אין פסוקי „ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה גו", שטעלט זיך רש"י אויף די ווערטער „יודע ציד" און איז מפרש: „לצוד ולרמות את אביו בפיו ושואלו אבא היאך מעשרין את המלח ואת התבן? כסבור אביו שהוא מדקדק במצות"⁹.

לערנען מפרשים¹⁰, אַז דאָס וואָס עשו האָט געפרעגט וועגן מלח און תבן דוקא – איז ווייל זיי זיינען אינגאנצן פטור פון מעשר, אויך מדרבנן (און דערמיט האָט עשו געוואָלט ווייזן אַז ער איז אַזויפיל מדקדק במצות ביז אַז ער גיט

(1) פרשתנו כה, כז.

(2) בריב"א עה"ת כאן: את הדמאי ואת המלח ואת התבן. וצ"ע.

(3) ראה רע"ב, רא"ם (ועוד) כאן ההכרח ע"ד הפשט שלא לפרש „יודע ציד" כפשוטו.

[אף שרש"י עצמו: (א) מפרש „איש שדה" – „וצודה בקשתו חיות ועופות" (והרי זהו ענין נוסף על „איש" שדה) – „אדם בטל" (וראה רא"ם וגו"א שם) – ודלא כתי' הא' ברא"ם]. (ב) עה"פ (שם, כח) „ציד בפיו" מפרש בפ"י הראשון „כתרגומו" (ענין הצידה כפשוטו), ורק בפ"י הב' (ומדגיש שזהו „מחדשו") מפרש „שהי' צד אותו ומרמהו בדבריו" (וראה נחלת יעקב על פרש"י שם).]

ויש להוסיף עוד: אם נפרש „יודע ציד" כפשוטו, הו"ל להקדים „איש שדה" ל„יודע ציד" (שהרי צידה כפשוטה הוא רק לאחר היותו בשדה). ומה מוכרח שהענין ד„יודע ציד" הי' עוד בהיותו בבית טרם יציאתו לשדה.

ועפ"ז יומתק ג"כ הכרחו של רש"י לפרש שהמרמה היא בזה ש„שואלו .. היאך מעשרין כו", ולא פ"י כהראב"ע שהענין ד„מלא מרמות" שייך לצידה כפשוטה.

(4) רע"ב, רא"ם גו"א ועוד. וראה פסיקתא דר"כ פ' וזאת הברכה.

(*) ושאיני פרש"י לעיל (נח י, ט) – ששם מפורש „לפני ה'".

(5) כן הקשה גם במשכיל לדוד כאן. וראה גם דברי דוד (להט"ז) כאן. וראה לקמן הערה 10.

(6) פרשתנו ח.

(7) פס"ג, י.

(8) ועד"ז הוא בפסיקתא דר"כ שם.

פאסט בכלל צו פרעגן „היאך מעשרין?“
יעדער ווייס דעם (פשוט) טייטש פון
מעשר — א צענטל; איז אין וואָס באַ-
שטייט די שאלה „היאך מעשרין“ ווי
אַזוי נעמט מען מעשר (אַ צענטל) פון
מלח ותבן?

אין מדרש קען מען נאָך ענטפערן, אַז
די שאלה (און די שאלה הנ"ל ס"א)
ווערט באַוואָרנט בדיוק לשון המדרש
„היך מתקנין מילחא . . תבנא“ (און ניט
— „היך מעשרין“):

אודאָי האָט עשו געוואוסט אַז מלח
ותבן זיינען פטור פון מעשר; זיין שאלה
איז אָבער „היך מתקנין“: וויבאַלד מען
געפינט אַז מען דאַרף נעמען מעשר פון
תבואת זרעך (ועד"ז מעשר בהמה כו')
כדי צו באַווייזן אַז „לה' הארץ
ומלואה“¹² — דאַרף דאָך זיין עפעס אַן
ענלעכע פעולה „ותיקון“ אויך ביי די
זאָכן וועלכע זיינען פטור פון מעשר, אַז
אויך ביי זיי זאָל מען באַווייזן אַז זיי
קומען פון דעם אויבערשטן¹³.

און דאָס איז געווען שאלת עשו —
„היך מתקנין מילחא . . תבנא“ — ווי אַזוי
איז מען זיי מתקן (וויבאַלד ס'איז ביי זיי
ניטאָ קיין מצות מעשר).

ממילא פאַלט אויך אָפּ די שאלה — ווי
פאָסט גאָר צו פרעגן „היאך מעשרין“:
ער האָט טאַקע ניט געפרעגט „היאך
מעשרין“, נאָר „היך מתקנין“.

ולפ"ז ווערט די תמי' נאָך גרעסער —
פאַרוואָס איז רש"י משנה פון לשון
המדרש, און אַנשטאָט „היאך מתקנין“
זאָגט ער „היאך מעשרין“?

ג. וי"ל דעם ביאור אין דעם:

מ'האָט שוין גערעדט כמה פעמים, אַז

שתהא חייבת במעשר, אָבער אין
בראשית רבה שטייט בדומה צום לשון
וואָס רש"י זאָגט בפירושו: „היך מתקנין
מילחא . . היך מתקנין תבנא“ — וואָס פון
דעם לשון איז משמע (ווי מפרשים
זאָגן¹⁰), אַז דאָס וואָס מלח ותבן זיינען
מחוייב אין מעשר איז ביי עשוין קיין
ספק ניט געווען; זיין שאלה איז נאָר
געווען — „היאך מעשרין את המלח ואת
התבן“.

קומט אויס, אַז רש"י קלייבט אויס
דוקא דעם נוסח וואָס איז נאָך מגדיל:
די עַם-הארצות פון עשוין (אַז ביי אים
איז ברור אַז מלח ותבן זיינען חייב אין
מעשר), (ב) דעם ניט באַמערקן אַז יצחק
אינו מעשר מלח און תבן.

ב. אויך איז ניט פאַרשטאַנדיק¹¹: ווי

(9) וכבר הקשה בצידה לדרך על הרא"ם שכתב
שמקורו של פרש"י הוא מתנחומא.
[בדפוס שני דפרש"י הגירסא „אם מעשרין“ אבל
בכת"י רש"י, דפוס רש"י ומפרשי רש"י (כולל
הרא"ם) שתח"י הוא ככפנים].
(10) ג"א וצידה לדרך כאן.

בדברי דוד כאן „דלא מספקא לי' אם חייב במעשר
.. אלא דהראא לפני אביו שהוא מחמיר על עצמו
לחייבו במעשר אלא דמספקא לי' .. בהך מעשר
שאינו אלא חומרא מהו שיתן המעשר ע"פ האומדן“
ובמשכיל לדוד כאן: שה' שואל ידענא דהתבן פטור
מדינא, מיהו הרוצה להחמיר ולעשרו היאך יעשה
דמסתברא דיש לו לעשות איהו חילוק ושינוי .. ולא
ליתי מינה חורבה לעשר מן הפטור על החיוב.

אבל פשוט הלשון „היאך מעשרין“ משמעו
שפשיטא לי' שהם חייבים במעשר (כמפרשים הנ"ל)
בתחילת ההערה. ועוד ועיקר: הבן חמש למקרא
עדיין לא למד דאין מעשרין באומדן או דאין
מעשרין מן הפטור על החיוב, ואם זוהי כוונת רש"י
הר"ל לפרש.

(11) כמו שהקשה ברע"ב על פרש"י כאן. —
ופירושו „שה' שואל מה טעם מעשרין כו" (ע"ש)
[וכן מ"ש במהרי"ק על פרש"י (ירושלים תשל"א)
„כלומר מאימתי מעשרין ואיזהו גמר מלאכתו“] —
אינו לפי פשוט הלשון „היאך מעשרין“. וראה פי'
הדברי דוד שבהערה הקודמת.

(12) ל' הכתוב — תהלים כד, א.

(13) ע"ד מ"ש בגו"א כאן.

— נָאָר דער מעשר איז געווען „מכל אשר לו“.

זעט מען, אַז אברהם האָט זיך נוהג געווען צו געבן מעשר „מכל אשר לו (לאברהם)“, פון אַלע זיינע נכסים (כמפורש) פריער — צאן גו' ועבדים גו' כסף וזהב²⁰. און וויבאלד אַז „יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט“²¹ — איז מובן אַז אויך יצחק האָט זיך אַזוי נוהג געווען און האָט געגעבן מעשר נישט נאָר פון זיינע תבואה (ווי רש"י ברענגט ווייטער אויפן פסוק²² „וימצא גו' מאה שערים“, נאָר „מעשר מכל אשר לו“²³).

ו"ל יתרה מזה, אַז אַזוי איז לכל אופני פירוש התורה: אברהם האָט מקיים גע- ווען כל התורה כולה²⁴ — כולל אויך מצות צדקה (עכ"פ) מעשר מהקדש²⁵ און יצוה את בניו גו' לעשות צדקה גו'.

ועפ"ז וועט זיין פאַרשטאַנדיק בפשטות וואָס עשו האָט געמיינט (וועל- נדיק אויסנעמען ביי זיין טאַטן) מיט זיין שאלה „היאך מעשרין את המלח ואת התבן“ — ווייל יצחק האָט מפריש

„חלק הגבוהה הפריש לתתו לכהן“ — אינו כפשטות משמעות הכתוב שמלך סדום קיבל בחזרה מאברהם את הכל — לשלול האמירה דאני העשרתי את אברהם (שהרי קודם נתינת המעשר לכהן ה"ז רכושו דהנותן ונעשה (בתוספת) עשיר עי"ז).

(20) לך יב, טז; שם יג, ב.

(21) וירא יח, יט.

(22) פרשתנו כו, יב (מב"ר פס"ד, ו). וראה לקמן סעיף ה.

(23) וכן בייעבב נאמר (ויצא כח, כב) וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך. ולהעיר מפרש"י וישלח לב, יד (בפי' הג').

(24) פרשתנו כו, ה (ובפרש"י שם). יומא כח, ב. קדושין פב, א (במשנה).

(25) טושו"ע יו"ד ר"ס רמט (ובש"ר שם).

רש"י איז מפרש פשוטו של מקרא — „לא באתי אלא לפשוטו של מקרא“¹⁴ — אפילו ווען דאָס איז נישט בהתאם מיטן חלק ההלכה שבתורה.

ועד"ז בנדו"ד: די שאלה „היאך מעש- רין את המלח ואת התבן“ אין פירש"י, איז נישט פאַרבונדן מיט דער מצוה פון מעשר זרעים (שלאחדו מ"ת), נאָר מיט מצות מעשר וואָס האָט דעמאָלט נוהג געווען (לויט פשוטו של מקרא):

פריער אין פ' לך¹⁵ ווערט דערציילט, נאָך דעם ווי אברהם האָט מנצח געווען די ד' מלכים — „ומלכי צדק מלך שלם גו' והוא כהן גו' ויתן לו מעשר מכל“. איז רש"י מפרש: „ויתן לו — אברהם מעשר מכל אשר לו לפי שהי' כהן“ — אַז:

(א) אברהם האָט געגעבן מעשר צו מלכי צדק¹⁶ („שהי' כהן“).

(ב) ער האָט געגעבן „מכל אשר לו“, און ווי מפרשים¹⁷ זאָגן, אַז דערמיט מיינט רש"י שולל זיין דעם פירוש אַז דער מעשר וואָס אברהם האָט געגעבן איז (כלו"ז) געווען פון שלל מלחמה — וואָס דאָס איז מפורש במקרא באַזונדער, ווי דער פסוק איז דאָרט גלייך ממשיך אַז אברהם האָט געזאָגט „אם מחוט וגו' ואם אקח מכל אשר לך“¹⁸ (אַז ער האָט גאָרניט גענומען פון דעם שלל סדום)¹⁹.

(14) פרש"י בראשית ג, ח. ובכ"מ.

(15) יד, יח"ב.

(16) ושולל בזה הפירוש (חזקוני, ריב"א וטור הארוך לך שם. וראה גם רד"ק שם בשם אביו (הובא גם בטור הארוך שם)) שמלכי צדק נתן מעשר לאברהם.

(17) ריב"א וגו"א שם.

(18) יד, כג.

(19) וראה גם מפרשים שבהערה 16. מגדל עוז ה' מלכים רפ"ט. — ומ"ש הרמב"ן שם (וראה הנסמן בלקו"ש ח"ה ע' 68 הערה 7 בסופה) (דרק)

(לחומרא) פון אַלץ וואָס מען פאַרמאָגט – איז לכאורה מקום לומר, אַז מען רעכנט דעם מעשר התבן והמלח נטל לפי המדה משקל או מנין³² בפ"ע ובהווה – ווי מעשר בהמה, נאָר לויט דער שווייט פון די זאכן^{32*} ווען ער וועט זיי נוצן בפועל.

און וויבאַלד אַזוי, ווערט די שאלה ביי מלח ותבן³³ – ווי רעכנט מען זייער שווייט³⁴: צי לויט זייער ווערט פאַר זיך יעצט, אָדער לויט זייער שווייט בעת מ'נוצט זיי אַלס תערוכות ונותן טעם כו'?

ועפ"ז יומתק דיוק לשון רש"י, כסבור אביו שהוא מדקדק במצות, אַז ער איז מקיים די מצות כתיקונן מיטן גרעסטן דקדוק בחשבון וכיו"ב³⁵.

[משא"כ לויט פירוש המפרשים, אַז עשו האָט געוואָלט אויסנעמען ביי יצחק'ן דורך ווייזן אַז ער גיט מעשר אויך פון זאָכן וועלכע זיינען נישט מחוייב אין מעשר, וואָלט מער מתאים געווען דער לשון „מחמיר במצות“, „מהדר במצות“, וכיו"ב].

(32) ראה רמב"ם הל' מעשר פ"א הי"ד (בנוגע למעשר זרעים). הל' תרומות פ"ג הי"א (בתרומת מעשר).

(32*) והיינו, שהמעשר מכל אשר לו אינו ע"י הפרשת מעשר מכל מין ומין בפ"ע, אלא מפרש מעשר משויות כל נכסיו.

(33) עפ"ז יומתק הטעם שלא נקט רש"י כגירסת הפסיקתא דר"כ (הנ"ל הערה 4) „מים (ומלח)“.

(34) בנוגע לדברים אחרים, גם אותם שכשמעריבים אותם בדברים אחרים נתוסף בחשיבותם – לכאורה אין שאלה, ודנים לפי חשיבותם בהווה בפועל. אבל בנוגע למלח ותבן, שכל (עיקר) חשיבותם הוא רק כשמעריבים אותם בדברים אחרים, מקום לומר שאצלם מחשבים ע"פ העתיד כו'.

(35) ובזה אין להקשות (כנ"ל סעיף א) אשר שאלה זו מורה שאינו מדקדק במצות כי ה' לו לידע מהנהגת יצחק – כי מובן שחשבון המעשר אינו דבר גלוי כו'.

געווען מעשר פון מלח ותבן²⁶ (וויבאַלד אויך ער האָט מפרש געווען „מעשר מכל אשר לו“) – די שאלה פון עשו'ן איז בלויז געווען „היאך מעשרין כו“, וכדלקמן.

ד. דער צד השווה פון מלח און תבן (אין זייער אַנדערשקייט לגבי אַנדערע זאכן) איז²⁷ וואָס פאַר זיך אַליין האָבן זיי נישט קיין (גרויסע) חשיבות, אָבער בשעת מען מישט זיי צוזאַמען מיט אַנ' דערע זאכן, האָט מען פון זיי אַ תועלת וואָס איז שלא בערך מער ווי זייער תועלת בפני עצמם.

ווי מען זעט במוחש, אַז אַ קליין ביסל מלח²⁸ – וואָס זיין כמות פאַר זיך האָט זייער ווייניק שווה כסף וחשיבות – גיט אַריין טעם אין אַ תבשיל ומאכל ומשבחם אַ שבח וועלכער איז אַ סך מער און גרעסער פונעם קורטוב מלח; און נישט נאָר אַ הוספת טעם, נאָר באופן אַז אַן דעם מלח פעלט בכללות אכילת המאכל, ובלשון הכתוב²⁹: היאכל תפל מבלי מלח.

ונע"ז תבן: מצד עצמו (אַלס מאכל בהמה אָדער להסקה בתנור³⁰ וכיו"ב) האָט תבן גאָר ווייניק שווה כסף וחשיבות, בשעת אָבער מען נוצט עס לעשיית לבנים³¹ לבנין וכו' איז זיין שווייט אַ סך מער.

און דאָס איז געווען די שאלה פון עשו: ביי דעם מעשר בנדו"ד – „ויתן לו מעשר מכל (אשר לו)“, וואָס איז –

(26) להעיר מצפ"ע עה"ת כאן (ע"ד ההלכה) „דיש גדר מעשר בתבן“. ע"ש.

(27) להעיר גם מגו"א ועוד כאן.

(28) להעיר מפרש"י לעיל (וירא יט, כו).

(29) איוב ו, ו. וראה לקו"ת ויקרא ג, סע"ד.

וש"נ.

(30) שבת רפ"ג. שם לה, ב.

(31) שמות ה, ז ואילך (ובפרש"י שם).

במלחמת מדין⁴² (וואָס די מצוה איז ניט
נוהגת לדורות⁴³) –

משא"כ לויטן ראב"ד, איז דאָס געווען
אין גדר פון מצות מעשר.

[און אע"פ אַז מעשר איז דוקא פון
גדולי קרקע – איז יש לומר: (א) דער
תנאי איז אַ חידוש וואָס האָט זיך אויפֿ-
געטאָן ערשט נאָך מ"ת, משא"כ דער
מעשר פון פאַר מ"ת איז געווען ביי אַלע
זאָכן, אָן אַ יוצא מן הכלל – כמפורש
„מכל" (וע"ד ווי מען געפינט ביי אַנדע-
רע מצות וואָס די אבות האָבן מקיים
געווען, אַז זיי זיינען ניט געטאָן גע-
וואָרן מיט אַלע תנאים ווי נאָך מ"ת⁴⁴)
– וע"ד יבום לפני מתן תורה, וואָס איז
דאָמאָלס געווען „ע"י האח או האב או
הקרוב מן המשפחה"⁴⁵.

(ב) מעשר דאברהם איז געווען ע"ד
מעשר כספים, וואָס אפילו את"ל אַז
דער חיוב פון מעשר כספים איז נאָר
מדרבנן⁴⁶, איז (נוסף אַז, כנ"ל, וישמור
תורותי – להביא תושבע"פ⁴⁷, איז) עס
פאַרבונדן מיט (און אַ תוצאה פון)
מצות מעשר (וואָס דערפאַר לערנט דער

ה. פון די ענינים מופלאים ע"ד
ההלכה אין דעם פירוש רש"י:

ווי דערמאָנט פריער (סעיף ב) אַז אין
מדרש איז דער לשון „היך מתקנין" און
רש"י זאָגט „היאך מעשרין". וי"ל אַז
דער שינוי הלשונות איז תלוי אין דער
פלוגתא צווישן רמב"ם און ראב"ד:

אין הלכות מלכים³⁶ רעדט דער רמב"ם
וועגן די מצות וואָס זיינען געווען קודם
מ"ת, וז"ל: על ששה דברים נצטווה אדם
הראשון כו' בא אברהם ונצטווה כו' והוא
התפלל שחרית ויצחק הפריש מעשר.
זאָגט דערויף דער ראב"ד³⁷: ה' ראוי
לומר והוא (אברהם) .. הפריש מעשר.

לערנען מפרשים³⁸, אַז דער רמב"ם
און ראב"ד זיינען מחולק אין דעם פירוש
פון „ויתן לו מעשר מכל" (וואָס שטייט
ביי אברהם):

לויטן רמב"ם איז דער „ויתן לו
מעשר" ניט געווען אין גדר פון הפרשת
מעשר ווי מצות מעשר לאחר מ"ת,
וואָרום „אין המעשרות נוהגות אלא בג-
דולי קרקע שלו"³⁹

– נאָר דאָס איז געווען בלויז מעשר
פון דעם שולל שבא לידו⁴⁰, און ווי
דער ראָגאַטשאָווער⁴¹ איז מבאר, אַז
לשיטת הרמב"ם איז דער מעשר געווען
בדוגמת מצות תרומת המכס פון דעם
שבי ומלקוח וואָס מען האָט גענומען

(36) פ"ט ה"א.

(37) וראה תורה שלמה לך שם אות קלב. וש"נ.

(38) ראה רדב"ז, כסף משנה ומגדל עוז שם.

וראה (בהבא לקמן) לקו"ש ח"ה ע' 68 ואילך
ובהערות שם.

(39) רדב"ז שם.

(40) כס"מ שם (ואף שאמר אברהם „אם מחוט

גור" – ראה לעיל הערה 19 ובהנמקן שם).

(41) צפע"נ הל' מתנות עניים פ"ז ה"ה. וראה גם

צפע"נ עה"ת פ' לך (ע' נז).

(42) מטות לא, כח ואילך.

(43) סהמ"צ להרמב"ם שורש ג. – ולכן לא

הביא הרמב"ם מעשר זה דאברהם.

(44) ע"ד מצות מילה, דלא ניתנה פריעת מילה
לאברהם (יבמות ע"א, ב), אף דלאחר מ"ת מל ולא
פרע כאילו לא מל (משנה שבת – קלז, ריש ע"ב).

(45) רמב"ן וישוב לז, ת. וראה ג"כ חזקוני (שם,

יג). רד"ק, מושב זקנים (מבעה"ת) ואוה"ח (שם,

כד). דעת זקנים מבעה"ת (שם, כו).

(46) ראה לקו"ש שם הערה 13.

(47) שמה מובן שיתכן לומר דמש"נ בתושב"כ

„ויתן לו מעשר" הכוונה בזה גם למעשר דרבנן,

ונמנה (לדעת הראב"ד) מצוה זו שקיים אברהם

(ולא כל המצוות שקיים עד שלא ניתנו –

וכקשיית הלח"מ שם), כי נמנו רק אלו

המפורשים (או עכ"פ מרומזים) בתושב"כ.

זיכער זיינען דאָ אנדערע זאכן מיט דער ועלבער תכונה הנ"ל⁵², אַז ווען זיי ווערן באַנוצט אין תערוכות מיט אנדערע מינים באַקומען זיי אַ חשיבות גדולה (לפי ערך זייער חשיבות בפני עצמם)?

איז דער ביאור (פנימי) אין דעם:

דער אַלטער רבי פּרעגט אין תורה אור⁵³: וויבאַלד אַז יצחק האָט געוואוסט אַז „אין שם שמים שגור בפיו“ של עשו⁵⁴ – ווי איז שייך צו זאָגן אַז עשו „הי' מרמהו בשאלות איך מעשרין את התבן“? און ער ענטפערט, אַז עשו ווי ער איז דאָ למטה „ומצד הפנימיות“ איז „אין ש"ש שגור בפיו; אָבער עשו ווי ער איז אין זיין שורש (וועלכער איז מקיף עליו מלמעלה), איז אַ הויכע מדריגה אין קדושה – „רישא דעשו בעטפוי דיצחק“⁵⁵: דער שורש פון עשו (גבורה דקליפה) איז פון יצחק, גבורה דקדושה – און „מצד בחינת המקיף – עשו שואל איך מעשרין את התבן“.

און דערפאַר האָט יצחק געוואלט געבן די ברכות צו עשו'ן, ווייל דורך דעם האָט ער געוואלט ממשיך זיין דעם שורש פון עשו'ן דאָ למטה וואָס דורך דעם וואָלט (לדעת יצחק⁵⁶) עשו נתברר געוואָרן.

ועפ"ז י"ל, אַז דער טעם וואָס עשו האָט אויסגעקליבן דוקא דעם ענין פון

ספרי⁴⁸ אַרויס מעשר כספים פון פסוק⁴⁹ „עשר תעשר“, און דעריבער איז מצות מעשר אין אַלגעמיין מתייחס צו „ויתן לו מעשר“ דאברהם].

ועפ"ז יש לומר, אַז דער חילוק צווישן פירוש המדרש און פרש"י איז תלוי אין דער פלוגתא הנ"ל:

לדעת המדרש איז „ויתן לו מעשר מכל“ ניט געווען אַ גדר פון מצות מעשר, און וויבאַלד אַז מצות מעשר איז נאָר פון גידולי קרקע כו', האָט ניט קיין אָרט די שאלה „היאך מעשרין את המלח כו“ – דערפאַר זאָגט דער מדרש אַז די שאלה פון עשו'ן איז געווען „היך מתקנין מילחא . . תבנא“ (כנ"ל סעיף ב).

רש"י לערנט אָבער (כנ"ל סעיף ג) אַז „ויתן לו מעשר מכל“ איז געווען אַ גדר פון מצות מעשר, און וויבאַלד דער „מעשר“ איז „מכל“ – דעריבער איז מתאים די שאלה „היאך מעשרין את המלח ואת התבן“.

ו. פון יינה של תורה שבפירש"י זה:

לכאורה איז נאָך אַלץ ניט גלאַטיק: פאַרוואָס האָט עשו געפּרעגט דוקא בנוגע⁵⁰ די צוויי זאכן פון מלח ותבן⁵¹?

48) הובא בתוד"ה עשר – תענית ט, א (ובספרי שלפנינו ליתא).

49) ראה יד, כב.

50) הטעם שרימה ליצחק במצות מעשר דוקא – ראה צידה לדרך ושפ"ח כאן (ובענף יוסף לתנחומא שם „דלדוגמא בעלמא נקט . . אבל אה"נ שהי' מטעה אותו ג"כ בשאר המצות“).

51) לפי המפרשים ששאלתו היתה האם חייבין במעשר, הטעם שנקט מלח ותבן הוא מפני „שהתבן מגידולי קרקע וכן המלח גידולי ממקום שחופרין אותו“ (באר מים חיים (לאחי

*) להעיר דגם מלח נק' צומח (שער המצות וטעמיה' צ' פ' עקב, ע"ז ש"נ פ"ב ובהגהת צמח שם. ונודד).

המהר"ל) על פרש"י. וכן בנחלת יעקב. אבל להביאור דלעיל (סעיף ד) קשה כפנים.

52) כמו תבלין (אף ש"ל שנכללו ב"מלח") ועוד.

53) פרשתנו כ, ב ואילך.

54) פרש"י פרשתנו כז, כא.

55) תיב"ע ויחי ג, יג (בשינוי ל' קצת). וראה

לקו"ש חט"ז ע' 193 הערה 21.

56) ראה תו"א שם (ע"ג) שהבירור של עשו

צ"ל ע"י יעקב דוקא.

„היאך מעשרין את המלח ואת התבן“⁵⁷, איז ווייל דאָס איז מרמז אויף זיין בירור:

עס שטייט אין חסידות⁵⁸ אַז „מלח“ איז דער „שרש כל הגבורות“ און דערפאַר איז מלח ממתיק דינים ווייל אין הגבורות נמתקין אלא בשרשן. קומט אויס, אַז אין דעם ענין פון „מעשרין את המלח“ איז מרומז דער בירור פון גבורות⁵⁹ דעשו⁶⁰.

ועד“ז „מעשרין את התבן“ – ווי עס

שטייט אין חסידות⁶¹, אַז „מוץ ותבן שאינם רק פסולת החטה“ זיינען „מבחי הקליפות“⁶², און דערפאַר, איז עשו – וואָס „הי' מסטרא דקליפה“ – „שיבח עצמו שנתן מעשר ממוץ ותבן“.

און דערפאַר שטייט⁶³ ביים בירור פון עשו לעתיד לבא – „והי' בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש“⁶⁴ –

כן יהי' במהרה בימינו ממש, בביאת משיח צדקנו.

(משיחת ש"פ תולדות תשל"ד)

(57) ולא „מים“ כבפסקתא דר"כ. וראה לעיל הערה 33.

(58) לקו"ת ויקרא ד, א. וראה גם שם ו, א ואילך. וראה הערה 60.

(59) משא"כ מים – חסד.

(60) להעיר מלקו"ת שה"ש (י, א) דמלח הוא בחי' גבורה (ו) שייך למצות ל"ת, ובאוה"ת ויקרא (כך א' בהוספות ריש ע' רכו) „א"כ מלח כמו ד"ס חומרות וסייגים“ (ע"ש). – ועפ"ז יומתק זה שעשו רצה לרמות אביו שיאמר שעשו נדקדק במצות ע"י שאלתו „היאך מעשרין את המלח“.

(61) ביאוה"ז וישלח יט, ד (וראה זח"ב קכ, ב. זח"ג קפט, א). וראה מאו"א מע' תבן (ת, ו): „תבן . . . ב"ן רשע ת' מאות איש עמו ולכן רצה לעשר התבן“.

(62) מלשון קליפת הפרי, כמו התבן שהיא קליפת החטה.

(63) עובדי' א, יח.

(64) ראה שמות שם, יב (ובפרש"י): קש לתבן. וראה מאו"א שם.

